

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย*

วิไลลักษณ์ ภูประเสริฐ**

อาจารย์ ดร. บัณฑิตา อินสมบัติ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและหาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ 1) ผู้บริหารโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียน ผู้นำนักเรียน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข รวมจำนวน 124 คน และ 2) ผู้สันทนากลุ่มที่มีความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัยในภาพรวมมีสภาพปัญหาการดำเนินงานในระดับน้อย ในรายด้าน พบว่า การดำเนินงานด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพมีปัญหาในระดับมาก รองลงมาคือ การดำเนินงานด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย การให้คำปรึกษานับสนุนทางสังคม ส่วนด้านที่มีปัญหาการดำเนินงานน้อยที่สุดคือ การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรในโรงเรียน

2. แนวทางการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาด้านนโยบายของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ด้านการบริหารจัดการ ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ ด้านบริการอนามัยโรงเรียน ด้านสุขภาพในโรงเรียน ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย ด้านการออกกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ ด้านการให้คำปรึกษานับสนุนทางสังคม และด้านการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรในโรงเรียน

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

*วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ พ.ศ.2554

**นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

***อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ (ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

School Development Guideline for Health Promotion School Project in Muang District, Sukhothai Province

Wilailuck Phuprasert

Lecturer Dr. Bantita Insombat

Abstract

This study aims to study problems of school health promotion work and development of health promoting school in Muang Sukhothai Sukhothai. Under the Office of Education Area, Sukhothai, 1. Samples of this research were 124 person: school administrators, teachers, student health leaders, health officials and experts with knowledge and experience in the health promoting school projects. In Muang district. Sukhothai, 9 samples used in the data was collected. And focus groups. Scale estimates were used to analyze the data mean and standard deviation.

The research results showed that:

1.The problems in School Health Promotion Project in Sukhothai Province as a whole were at the low level. When considering by each aspect, providing an environment in school that is conducive to health is the most problem followed by nutrition and food security, counseling, and social support. The least valuable elements are the joint project between the school and community and health promotion of school personnel.

2.The development guideline for health promotion school project at Muang Sukhothai according to the quality standards of the Department of Health should address on the following issues: the policy of development guideline for health promotion schools, the administration of health promotion schools, the participatory of community, the provision of an environment in the school, the nutrition and food safety in school, the provision of an environment in the school and training teachers and school personnel.

KEYWORDS : school development guideline, health promotion schools

บทนำ

โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นโครงการตามข้อเสนอแนะของคณะผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพ และสุขภาพขององค์การอนามัยโลก ที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน เพื่อตอบสนองต่อการป้องกันปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชนจากโรคไม่ติดต่อ ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นและ เพื่อต้องการให้แต่ละประเทศหันมาทุ่มเทกับการศึกษา องค์การอนามัยภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEARO) จึงได้ร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการจัดประชุม Intercountry Consultation on Health Promoting Schools ณ กรุงเทพมหานคร ที่ประชุมได้เสนอแนวคิด หลักการ และแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ทุกประเทศเห็นด้วยในแนวทางที่เสนอพร้อมได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ การสร้างโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพขึ้น และได้ประกาศนโยบายและยืนยันในความร่วมมือสนับสนุนโครงการ ของผู้บริหารของกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทยต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บริหารการศึกษาและสาธารณสุขจังหวัดทุกจังหวัด ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ส่งผลให้โรงเรียนต่าง ๆ มีการ ขยายโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไปสู่อำเภอและตำบลทั่วประเทศ (มานิต ชีรตันติกานนท์, 2548: 7) โรงเรียนจึงเป็นสถาบันการศึกษาที่มีฐานะและบทบาทที่จะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสุขภาพควบคู่ไปกับการศึกษา ดังที่ประเวศ วะสี (2548: 34) ได้กล่าวว่า สุขภาพไม่ได้อยู่ในโรงพยาบาลสุขภาพอยู่ในท่านทุกคนอยู่ในครอบครัว อยู่ในโรงเรียน อยู่ในสถานที่ทำงาน อยู่ในวัด อยู่ในสื่อมวลชน อยู่ในวัฒนธรรม คืออยู่ในวิถีชีวิต ซึ่งสิ่งแรกที่ต้องช่วยสร้างความเข้าใจกันให้แพร่หลายว่า โรงเรียน คือ สถาบันที่มีหน้าที่สร้างสุขภาพ ไม่ใช่โรงพยาบาล ในโรงเรียนเป็นสถานปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสุขภาพส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมที่เรียกว่าพฤติกรรมสุขภาพ สุขภาพไม่ได้เกิดจากหมอสุขภาพดีเกิดจากพฤติกรรม ถ้ามีพฤติกรรมที่ถูกต้องเราก็ไม่เจ็บป่วย และจะมีสุขภาพดี

โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจึงเป็นกลยุทธ์หลัก ในการพัฒนาคนทางด้านสุขภาพอนามัยควบคู่กันไปกับ การศึกษาได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2541 โดยเริ่มจากศูนย์วิชาการต่าง ๆ ของกระทรวงสาธารณสุข และให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ทุกจังหวัดกำหนดให้มีโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพต้นแบบ และให้ขยายเป็นอำเภอละ 1 โรงเรียนในปี 2548 และในปี 2549 มีการขยายเป็นตำบลละ 1 โรงเรียน สำหรับ จังหวัดสุโขทัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย ได้ดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตั้งแต่ปีงบประมาณ 2541-2543 มีโรงเรียนที่ดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพจำนวน 209 โรงเรียนโดยในปี 2541 ได้คัดเลือกโรงเรียนต้นแบบ (Best practice model) จำนวน 1 โรงเรียน ปีงบประมาณ 2542 ขยายผลการดำเนินงานสู่ระดับอำเภออย่างน้อยอำเภอละ 1 โรงเรียน ปีงบประมาณ 2543 เพิ่มเป้าหมายเป็น 25 % ของโรงเรียนทั้งจังหวัดหรืออย่างน้อยตำบลละ 1 โรงเรียน สำหรับปีงบประมาณ 2544 ให้ขยายการดำเนินงานโรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพเป็น 50 % ของโรงเรียนทั้งจังหวัดหรือตำบลละ 2 โรงเรียน สถานการณ์และ แนวโน้มงานส่งเสริมสุขภาพกลุ่มเด็กวัยเรียนและเยาวชนจังหวัดสุโขทัย ยังพบปัญหาที่ต้องดำเนินการและ

แก้ไขอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลโดยกระทรวงสาธารณสุขจึงได้ดำเนินโครงการสาธารณสุขมูลฐานที่มุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นชนบทได้ร่วมมือกันจัดและดำเนินงานสาธารณสุขด้วยตนเอง สำหรับในปี 2553 ปัญหาสุขภาพของเด็กในวัยเรียนและเยาวชนจังหวัดสุโขทัย มีแนวโน้มลดลงแต่ยังสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดในแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ซึ่งเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย. 2551 : 1)

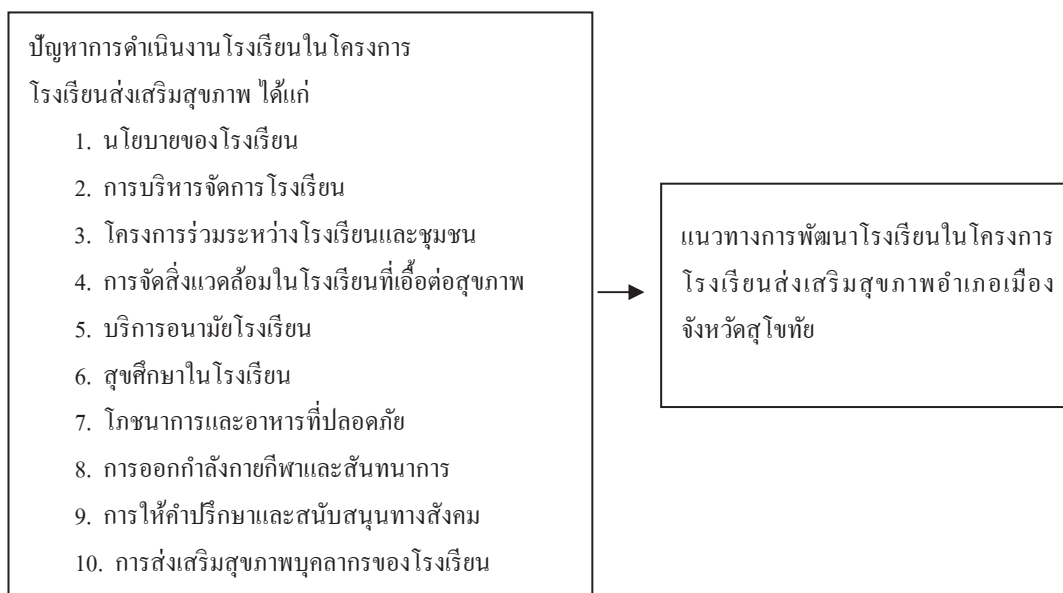
ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยมีส่วนรับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อจะนำไปใช้ในการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของประเทศชาติในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปเป็นกรอบความคิดในการวิจัยจากเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตามกระทรวงสาธารณสุข แสดงกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพประกอบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) ดำเนินการวิจัยดังนี้
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้นำนักเรียน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 36 คน ครูอนามัยโรงเรียน จำนวน 36 คน ผู้นำนักเรียน จำนวน 36 คน และ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย จำนวน 16 คน รวมทั้งสิ้น 124 คน

2. ผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ จำนวน 1 คน พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ จำนวน 3 คน ครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 คนและครูชำนาญการ จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสภาพปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาค่าความสอดคล้องภายใน (internal consistency) ตามวิธีของครอนบาค คหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.951

ชุดที่ 2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แนวทางการพัฒนาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อำเภอเมืองสุโขทัยจังหวัดสุโขทัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจากผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้าสถานอนามัย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย โดยใช้แบบสอบถามและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

2. หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพแล้ว ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สภาพปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ดังนี้ (เขาว์ อินไข. 2543: 292)

- ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ระดับปัญหามากที่สุด
 ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ระดับปัญหามาก
 ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับปัญหาปานกลาง
 ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับปัญหาน้อย
 ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ระดับปัญหาน้อยที่สุด

2. ข้อมูลการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดลำดับความคิดเห็นที่สอดคล้องกันเพื่อสังเคราะห์ แนวทางการพัฒนาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย พบว่า การดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัยในภาพรวมมีสภาพปัญหาการดำเนินงานในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การดำเนินงานด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพมีปัญหาในระดับมาก รองลงมาคือ การดำเนินงานด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย การให้คำปรึกษานับสนุนทางสังคม ส่วนด้านที่มีปัญหาการดำเนินงานน้อยที่สุดคือ การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรในโรงเรียน

2. ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย จากการสนทนากลุ่มได้แนวทางการพัฒนาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ดังนี้

2.1 ด้านนโยบายของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมีแนวทางการพัฒนาดังนี้ คือ ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรม เชิญเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้ามาอธิบายเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ให้ อสม. เข้ามามีส่วนร่วมโดยเชิญเจ้าหน้าที่มาดูแลและรณรงค์เรื่องไข้เลือดออก และจัดอบรมผู้รับผิดชอบ หรือการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุขอำเภอและสาธารณสุขจังหวัด การสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรม

2.2 ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียนมีแนวทางการพัฒนาโดยแต่งตั้งครูผู้รับผิดชอบ จัดอบรมผู้นำนักเรียนใช้กิจกรรม 5 ส. มีปฏิทินปฏิบัติงานว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบ ผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนมีแนวทางการพัฒนาโดยโรงเรียนเชิญวิทยากรให้ความรู้ด้านสุขภาพกับชุมชน จัดทำเอกสารความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ จัดบอร์ด/ ป้ายประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.4 ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้คือ จัดทำแผนพัฒนาโดยแต่งตั้งผู้รับผิดชอบให้ทุกคนมีส่วนร่วม สร้างขวัญและกำลังใจ แก่นุเคราะห์ ปรับภูมิทัศน์ในบริเวณโรงเรียน

2.5 ด้านบริการอนามัยโรงเรียนมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้คือ จัดทำแผนพัฒนาโดยแต่งตั้งผู้รับผิดชอบให้ทุกคนมีส่วนร่วม จัดทำห้องและจัดหาบุคลากรที่เหมาะสมให้บริการคำปรึกษาแก่นักเรียน ศึกษาเด็กเป็นรายบุคคลโดยใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.6 ด้านสุขภาพในโรงเรียนมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้คือ จัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน อย่างหลากหลาย เช่น ห้องสมุด บอร์ด Internet จัดนิทรรศการ จัดทัศนศึกษานอกสถานศึกษา เช่น ชุมชน คุรุจัดทำแผนในหลักสูตร และดำเนินการตามแผนและให้นักเรียนนำความรู้ไปเสนอต่อผู้ปกครอง ตลอดจนติดตามและประเมินผล แต่งตั้งนักเรียนแกนนำ และจัดกลุ่มแกนนำหรืออาสาสมัคร

2.7 ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้คือ ให้ความรู้กับผู้ประกอบการ จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจในโครงการอาหารกลางวัน จัดทำป้ายนิเทศให้ความรู้ จัดหาวิทยากรให้ความรู้ติดตาม ประเมินผล จัดกิจกรรมประกวดอาหารกลางวัน จัดครูผู้รับผิดชอบติดตามประเมินผลอาหารกลางวันจัดภาวะโภชนาการนักเรียน โดยการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง เดือนละ 1 ครั้งและจัดทำสถิติเปรียบเทียบก่อน – หลัง

2.8 ด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้คือ ให้ความรู้และจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบสมรรถภาพ จัดกิจกรรมประกวดสุขภาพ สมรรถภาพทางกายดีเด่นจัดตั้งชมรม ชุมชม จัดหาอุปกรณ์กีฬาให้หลากหลาย จัดทำสถานที่ที่ให้ออกกำลังกายจัดกิจกรรมณรงค์ให้เข้าร่วมกิจกรรม

2.9 ด้านการให้คำปรึกษานักเรียนทางสังคม มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้คือ ครูประจำชั้นติดตามช่วยเหลือ นักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพ ศึกษาเด็กรายกรณี เชิญวิทยากรให้ความรู้เบื้องต้นแก่ ครู และผู้ปกครอง

2.10 ด้านการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรในโรงเรียนมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้คือ ส่งเสริมให้บุคลากรมีการตรวจสุขภาพประจำปี จัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพ ของครูและบุคลากร จัดทำโครงการอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ครูและบุคลากรในโรงเรียนโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จัดประเมินผลการทดสอบโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อให้คำแนะนำแก่ครูและบุคลากรในโรงเรียน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่าการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพแต่ละด้านมีปัญหาเล็กน้อยแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มเพื่อสร้างแนว

ทางการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดสุโขทัย จากองค์ประกอบการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายผล ดังนี้

1. การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพด้านนโยบายของโรงเรียนจากผลการศึกษาสภาพปัญหาพบว่ามีปัญหาในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสุโขทัย ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนตามโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจึงกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนงนุช มิกวาท (2544) ที่ทำการศึกษาศาถาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและพบว่า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพได้กำหนดกิจกรรมและนโยบายยังไม่ชัดเจนขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในโครงการอย่างชัดเจนขาดประสานงานระหว่างโรงเรียน ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และโครงการไม่สามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ในระยะสั้นได้ สำหรับแนวทางการพัฒนาคือโรงเรียนต้องมีการทำแผนพัฒนาโดยแต่งตั้งผู้รับผิดชอบให้ทุกคนมีส่วนร่วม ติดตามประเมินผล ผู้บริหารต้องติดตาม ให้งานและกำลังใจแก่บุคลากร ประชุมชี้แจงแก่บุคลากรในโรงเรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน การชี้แจงผู้บริหารและระดับการปฏิบัติอย่างเข้าใจ ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบเชิญเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้ามาอธิบายเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การกำหนดให้ อสม. เข้ามามีส่วนร่วม และจัดอบรมผู้รับผิดชอบ หรือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุข ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของประทีป ทองงาม (2549) ที่พบว่าการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในด้านนโยบายควรเน้นที่การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2. ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนมีปัญหาในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนได้รับทราบนโยบายการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและมีการบริหารจัดการโรงเรียนตามนโยบายที่กำหนด แต่อย่างไรก็ตาม ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมีปัญหาในด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่างๆ ให้บุคลากรและชุมชนได้รับทราบข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปิยกานต์ พิสด (2549) ที่พบว่าโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมีปัญหาการดำเนินงานโครงการด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลและปัญหาด้านสุขภาพของชุมชน แนวทางการพัฒนา โรงเรียนเชิญวิทยากรให้ความรู้ด้านสุขภาพกับชุมชน จัดทำเอกสารความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ จัดบอร์ด/ป้ายประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมให้กับชุมชน เช่น การเดินแอโรบิก จัดแข่งขันกีฬา ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย จัดกิจกรรมรณรงค์ตามฤดูกาลหรือเทศกาล

3. ด้านการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนสอดคล้องกับผลการวิจัยของปิยกานต์ พิสด (2549) ที่พบว่าปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาคือโรงเรียนเชิญวิทยากรให้ความรู้ด้านสุขภาพกับชุมชน จัดทำเอกสารความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ จัดกิจกรรมให้กับชุมชน เช่น การจัดแข่งขันกีฬา ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย จัดกิจกรรมรณรงค์ตามฤดูกาลหรือเทศกาลเช่น ยุงลาย น้ำท่วม การจัดทำแผนพัฒนาโดยแต่งตั้งผู้รับผิดชอบให้ทุกคนมีส่วนร่วม

ติดตามประเมินผล ผู้บริหารต้องติดตามผล ให้กำลังใจ แก่บุคลากร เช่น การให้รางวัล จัดประกวดภูมิทัศน์ โรงเรียนเขตรับผิดชอบประชุมชี้แจงกับบุคลากร

4. ด้านศึกษาในโรงเรียนพบว่าปัญหาการดำเนินโครงการในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมีการติดตามและส่งเสริมบุคลากรให้มีการตรวจสอบภาพประจำปี และส่งเสริมให้ครูได้นำเสนอความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพให้กับนักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของประสิทธิ์ สาระสันต์ (2546: 70-71) ที่พบว่าแนวทางการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนต้องส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาเรียนรู้วิธีการค้นคว้าข้อมูลด้านสุขภาพจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ สนับสนุนให้นักเรียนนำความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาสุขภาพไปเผยแพร่แลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่กันและกันแนวทางการพัฒนา จัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างหลากหลาย เช่น จัดนิทรรศการ จัดทัศนศึกษานอกสถานศึกษา เช่น ชุมชนต่างๆ จัดประกวดโครงงานสุขภาพ การติดตามผู้รับผิดชอบการดำเนินงานของโครงการ

5. ด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรของโรงเรียน พบว่ามีปัญหาในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะโรงเรียนมีการรวบรวมข้อมูลและแจ้งข่าวสารทางด้านสุขภาพแก่ครูและบุคลากรในโรงเรียน โรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ครูและบุคลากรในโรงเรียนโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โรงเรียนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนตรวจสอบสุขภาพประจำปี ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาโดยการจัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพของครูและบุคลากร จัดทำโครงการอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ครูและบุคลากรในโรงเรียนโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จัดประเมินผลการทดสอบโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โรงเรียนประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อให้คำแนะนำแก่ครูและบุคลากรในโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของประสิทธิ์ สาระสันต์ (2546 : 74) ที่พบว่าแนวทางการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนควรมีการจัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพของครูและบุคลากร จัดทำบอร์ดและประชาสัมพันธ์ทางด้านสุขภาพ และมีการพัฒนาความรู้ของครูและบุคลากรโดยการจัดฝึกอบรมเรื่องสุขภาพ

6. การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัยมีปัญหาในระดับปานกลางสอดคล้องกับผลการวิจัยของประสิทธิ์ สาระสันต์ (2546 : 70) ที่พบว่าปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยโรงเรียนมีโครงการอาหารกลางวันและจัดบริการอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย มีสารอาหารครบ 5 หมู่ให้แก่ นักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียนและพบว่าค่าเฉลี่ยที่อยู่ในลำดับน้อยที่สุดคือ โรงเรียนจัดสถานที่สำหรับประกอบอาหารปรุงอาหาร จำหน่ายอาหารที่ถูกสุขลักษณะ แนวทางการพัฒนา คือการให้ความรู้กับผู้ประกอบการ จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจในโครงการอาหารกลางวัน จัดทำป้ายนิเทศให้ความรู้ จัดหาวิทยากรให้ความรู้ติดตาม ประเมินผล จัดกิจกรรมประกวดอาหารกลางวัน จัดครูผู้รับผิดชอบติดตามประเมินผลอาหารกลางวัน จัดภาวะโภชนาการนักเรียน โดยการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูงเดือนละ 1 ครั้ง จัดทำสถิติเปรียบเทียบก่อนหลัง เผยแพร่ผลงาน

7. ด้านบริการอนามัยโรงเรียนสอดคล้องกับผลการวิจัยของกรรณิกา ประพันธ์ (2544) ที่พบว่า ปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า โรงเรียนมีหน่วยบริการสุขภาพอนามัยมาอบรมให้ความรู้ทางด้านสุขภาพแก่ครูและนักเรียนในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดรองลงมาคือ โรงเรียนมีการพัฒนาบริการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตและพบว่าค่าเฉลี่ยที่อยู่ในลำดับน้อยสุดคือ โรงเรียนมีการดำเนินการตรวจร่างกายและสุขภาพในช่องปากให้แก่ักเรียน มีแนวทางการพัฒนาจัดทำแผนพัฒนาโดยแต่งตั้งผู้รับผิดชอบให้ทุกคนมีส่วนร่วม คิดตามประเมินผลผู้บริหารต้องคิดตามผล การให้ขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร เช่น การให้รางวัล จัดประกวดภูมิทัศน์โรงเรียนเขตรับผิดชอบ ประชุมชี้แจงกับบุคลากร มีกิจกรรมแนะแนวเช่น กิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน เชิญจิตแพทย์มาให้ความรู้กับครู จัดทำห้องและจัดหาบุคลากรที่เหมาะสมให้บริการคำปรึกษาแก่นักเรียน ศึกษาเด็กเป็นรายบุคคลโดยใช้ระบบการดูแล ทำกล่องแสดงความคิดเห็น หรือการใช้ e-mail ในการตอบปัญหา

8. ด้านการออกกำลังกายกีฬาและนันทนาการมีปัญหาในระดับปานกลาง มีแนวทางการพัฒนาโดยให้ความรู้และจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบสมรรถภาพ ผู้บริหารติดตาม จัดกิจกรรมประกวดสุขภาพ สมรรถภาพทางกายดีเด่น ทำแบบสอบถามความสนใจต่อกิจกรรมการออกกำลังกาย จัดตั้งชมรม ชุมชม จัดหาอุปกรณ์กีฬาให้หลากหลาย จัดทำสถานที่ออกกำลังกาย จัดกิจกรรมรณรงค์การออกกำลังกาย จัดกิจกรรมการแข่งขันการออกกำลังกายซึ่งสอดคล้องกับอนันต์ รูปงาม (2546) ที่ว่าโรงเรียนควรมีการทดสอบสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมพลศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายตามความสนใจของนักเรียน รวมทั้งโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าใช้สถานที่และอุปกรณ์ในการออกกำลังกายของโรงเรียน การให้คำปรึกษาและสนับสนุน

9. ด้านการให้คำปรึกษาและการสนับสนุนทางสังคม พบว่ามีปัญหาในระดับปานกลาง โดยมีแนวทางการพัฒนาโดยครูประจำชั้นต้องดำเนินการติดตามช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพ ให้ครูทุกคนเยี่ยมบ้าน สรุปประเมินผลและรายงานผู้บริหาร คิดตามเด็กเป็นรายบุคคล เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เบื้องต้นแก่ครู และผู้ปกครอง สร้างความตระหนักให้กับครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทัศนะ วิเศษ (2545) ที่ว่าครูทุกคนในโรงเรียนมีหน้าที่ดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของนักเรียน และเมื่อพบนักเรียนที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพ ครูควรจะให้คำปรึกษาและแนะนำผู้ปกครองเบื้องต้นก่อน นอกจากนี้โรงเรียนมีการสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อสังเกตและตรวจสอบปัญหาของนักเรียน

10. ด้านการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรในโรงเรียนมีปัญหาในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัยมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี และเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองและของนักเรียนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอยู่เสมอ สำหรับแนวทางการพัฒนา ด้านการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรในโรงเรียน ให้มีการ

จัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพ ของครูและบุคลากร จัดทำโครงการอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ครู และบุคลากรในโรงเรียนโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จัดประเมินผลการทดสอบโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อให้คำแนะนำแก่ครูและบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของฉลอง จำปาสิน (2546: 85) ที่พบว่าการแก้ปัญหาด้านการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรภายใน โรงเรียนควรดำเนินการ โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับครูและบุคลากร เพื่อให้มีความ ตระหนักในการดูแลสุขภาพของตนเอง และของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. โรงเรียนในโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ควรนำผลกา รายงานนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม

2. หน่วยงานต้นสังกัดโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ควรนำ ผลการรายงานนี้ไปเผยแพร่ให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนิน โครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ผู้ปกครอง และชุมชน ได้รับทราบ เพื่อประสานความร่วมมือในการพัฒนาโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้บริหารต้นสังกัดสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาดำเนินงานโรงเรียน โครงการส่งเสริมสุขภาพในอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ไปใช้ในการปรับปรุงแผนการพัฒนาโรงเรียนใน โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในระยะยาวต่อไป

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนส่งเสริม สุขภาพ

รายการอ้างอิง

- กรรณิกา ประพันธ์. (2544). ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพของ โรงเรียนสังกัดงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กัมพล ผลพฤกษา. (2545). การประเมินผลโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี. งานวิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการ บริหาร การศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา

- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2543). 20ปี สปช. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ฉลอง จำปาสิน. (2546). สภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏเลย
- เขาว์ อินไฮ. (2543). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย. ขอนแก่น: เพ็ญพริ้นต้ง.
- ทัศนะ วิเศษ. (2545). คู่มือปฏิบัติงานศาลเยาวชนและครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง.
- นงคันทน์ มิกวาท. (2544). การประเมินการส่งเสริมสุขภาพตามโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ 6 จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต (สาขาวิชาเทคโนโลยี) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประทีป ทองงาม. (2549). การดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนวัดไผ่จระเข้. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2. เอกสารอัดสำเนา
- ประสิทธิ์ สาระสันต์. (2546). การบริหารโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต (สาขาวิชาบริหารการศึกษา) กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อนันต์ รูปงาม. (2546). การพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมกีฬาเพื่อสุขภาพของนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Berg,B.L. (1995). **Focus group interviewing gualitative research methods for the social science.** Boston : Simon and Schuster
- Edel C,L. and other. (2003). **Identification of AedesAlbopictus in urban Nicaragua.** (online). Available http://www.wrbu.org/wrbu_pubs/wr238.pdf.
- Filerman, G.L.(2003). **Health systems administration,** GeorgetownUniversity. Washinton, DC, USA. (Online).Avaiable :<http://www.pubmedcentral.nih.Gor>.
- Kraus W.et.al. (2002). **Effeck of the amount and intensity of exercise on plama lipoproteins.** (online). Avaiable :<http://content.Nejm.org/cig/content/full/347/19/1483hist=20>
